

Bordács Andrea

Hajnali álom

Nyilas Márta kiállítása a

Weöres Sándor Színházban

Nyilas Márta szombathelyi kiállításának címe *Hajnali álom*. A hajnali álom egyrészt egy költői cím, másrészt az álomnak az a fázisa, melybe beleébredünk, sőt ébredéskor még homályos vagy épp éles emlékeink vannak róla. Egy öntudatlan, belső élmény. A címről rögtön Kosztolányi Dezső *Hajnali részegség* című verse jutott az eszembe, noha az meg a hajnali külső világra való rácsodálkozásról szól. Az alváskutatók az alvást különböző fázisokra osztják az alvás mélysége alapján. Az álomalvás, azaz a

NYILAS MÁRTA: Kiállítási enteriőr

REM-alvás az alvás utolsó fázisai közé tartozik, mely már készül a következő napra.

Nyilas Márta képeit végignézeve azt tapasztaljuk, hogy a hasonló festésmód mellett – ami egységesé teszi a kiállítást – a tematikus különbségek mégis jól látszanak. A képek harsányan színesek, narratívák, azaz történetet mesélnek, mégis gyakran az absztrakcióhoz közelítenek. Nyilas Márta le sem tagadhatja alkotói gyökereit, bár mégis próbál elkülönülni tőlük.

Az alkotó a kolozsvári művészeti egyetemi diploma megszerzése után beiratkozott a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karának festő szakára, amely képzést rövidesen követett az ugyanitt elvégzett doktori képzés. Mindkét tanulmányi időszak Keserü Ilona témavezetésével zajlott. Ezt azért is fontos elmondani, mert a „pécsi iskola” erőteljesen színes és absztrakt. Nem véletlenül Színerő a pécsi kiállítássorozat címe, amelyből tavaly volt a tizedik. Erről a szombathelyiek is meggyőződhetnek, mivel a Szombathelyi Képtárban épp 2014 január végén nyílt egy kiállítás Keserü Ilona és tanítvá-

NYILAS MÁRTA: Tartalok 4! – 2022
olaj/vászon, 43 × 38 cm

nyai munkáiból. Az erős festőiséget és vonzódást a színek iránt innen érthetjük Nyilas Márta munkáiban, ám az absztrakciótól való elszakadás már saját utat jelez.

Az elszakadás azt jelenti, hogy a képein figurák, történetek jelennek meg, pontosabban emberi viszonyok. Ezt azért is érdemes hangsúlyozni, mert ezeknek a viszonyoknak a megragadása az, ami összeköti egyes sorozatait.

NYILAS MÁRTA: Minden nap – 2000 / olaj, vászon 110 × 140 cm

Ha még egy kicsit tovább nézzük azt a művészeti miliót, amivel Márta munkásságát rokoníthatjuk, akkor erős a kapcsolódás a 80-as évekbeli „újvad festészettel”, ahol ismét szerepe van a szenvedélynek, a gesztusoknak. Most azonban nem az absztrakt expresszionizmus dripping-gel, azaz csurgatásos festészetével találkozunk.

Számomra leginkább az oszt-rák Maria Lassnig neoexpresszív művészete az, ami párhuzamként

megjelenik szín, energia, lendület szempontjából. Persze azért radikális különbségek vannak kettejük festészete között. Lassnig munkásságában dominál az önreprezentáció, a festészeti technikája sokkal töredékesebb. Tudatosan csak azokat a testrészeit ábrázolta, amelyeket munka közben ténylegesen érzett. Így sok önarcképe olyan alakokat ábrázol, amelyekből hiányoznak testrészek, vagy természetellenes színeket használ.

(Nem véletlenül alkalmazza a testtudat kifejezést művei leírására.) Ez a színes, vad festői attitűd azonban nemcsak a 80-as évek jellemzője volt. Ez a tendencia számos kortárs alkotónál is megfigyelhető, de leginkább talán az argentin Maria Jose Persano és a spanyol Alfonso Cuñado dolgozik hasonló színvilággal/ festésmóddal a figurativitás és absztrakció határán egyensúlyozva.

De melyek is azok a radikális különbségek, amelyekről az előbb szó volt Nyilas Márta és Maria Lassnig kapcsán?

Míg Lassnig elsősorban magát festi, Nyilas Márta esetében egyáltalán nem önarcképeket látunk (bár A művész című festménye akár ő maga is lehetne, de semmi konkrétan beazonosítható nincs rajta), hanem többnyire két embernek a viszonyát, akár egész testtel, akár csak egy kézmozdulattal jelezve.

Ráadásul Márta rendszeresen sorozatokban gondolkodik. Jellemzők rá a visszatérő témák/motívumok, azaz egy repetitív attitűd figyelhető meg nála.

A kiállításon látható művek az Érintés, a Kezek, a Tartalak, a Piéta

és az Álom témák köré csoportosulnak. A színorgiában ott a líraiság, ugyanis a színvilágot a téma és a témához kötődő érzelmi töltés befolyásolja. Ezért aztán a formák absztrakció felé történő stilizálása figyelhető meg. Egyszerre van benne gesztus és finomság; mire vásznat ér az erőteljes lendület, mintha szinte egy vizuális suttogássá válna. Mert a képeken megjelenő kapcsolatokkal, legyen az anya-fia (Piéta-sorozat) vagy párkapcsolati viszony, finoman kell bánni. Ezek így is gyakran megszakadnak, azért a töredezettség.

NYILAS MÁRTA: Álom a narancsszínű virágról – 2023
olaj, vászon 58 × 58 cm

NYILAS MÁRTA: Hajósi piéta – 2019
olaj, vászon 80× 60 cm

A Piéta a fiát elvesztő anya gyásza. A gyermek elvesztése - akkor is, ha az már felnőtt - a legnagyobb fájdalom.

A témát a korábbi korokban rengetegszer feldolgozták. Érdekes, hogy a sok ábrázolásból Michelangelo korai, 1499-es Piétája vált ikonográfiai etalonná.

Ám Nyilas Márta festményein más, realisabb kompozícióval találkozhatunk. Michelangelo szobrán az örök - tizenéves Mária finom

arca elfedi az alsótest irreális erőteljességét, hiszen egy felnőtt férfit válltól térdig átfogni a valóságban is igen nehéz volna. Nyilas *Decemberi Piétáján* egy földön ülő anyát látunk, aki épp csak a halott fia felsőtestét fogja – ahogy különben fizikailag lehetséges.

Az ő Piétái hétköznapibbak, vagy ha már Michelangelót emlegetjük, akkor inkább a késői Rondanini Piétára (1552-64) emlékeztetőek: a függőlegesen tartott, összecsucoló halott fiú jelenik meg a Hajósi és a Pécsi Piétán. Ráadásul megszoktuk, hogy a drámai művek többnyire sötétek, borúsak, ám itt szokatlanul színpompás Piétákkal találkozhatunk. Azt tapasztalhatjuk, hogy a fájdalomnak színe van.

A *Tartalak*- illetve az *Érintés*-sorozatokban főleg a közeli arcok, a párkapcsolati viszonyok dominálnak, bár a fejek éppoly elcsucolóak, félig alvók, eszméletlenek, mint a *Piéta*- vagy az *Álom*-képek esetében. A tökéletes bizalom, a teljes odaadás jelenetei, mindenesetre nagyon intim pillanatok.

A *Kék kezek* és a *Gyévuska*-képeken a kezeken van a hangsúly, és kicsit

a festésmód is más. Ezek a kiállítás legkésőbbi művei.

Külön kiemelném az *Álom*-képeket: Az *éjszaka*, az *Álom a narancsszínű virágról* és a címadó *Hajnali álm* mintha a romantika fő toposzait jelenítenék meg, csak itt nem a hőlderlini kék virágot keresik, hanem egy narancsszínű-ről álmodnak. Ezeken a műveken ember és ló látható - mintha távoli vidéken járnának, épp pihennének - kissé elmosódva, ahogy az álm kezd elveszni, kicsúszni az emlékezetükből. Ezeken a képeken nagyon erős az elvagyódás- hangulat.

Az elvagyódás, a veszteség és az intimitás lengi be Nyilas Márta képeit, ugyanakkor az erős színekkel egyszerre kiemeli és elfedi a mindenén áttörő líraiságot.

Nyilas Márta képei, nemcsak a konkrét *Gyévuska* cím miatt kapcsolódnak a Weöres Sándor Színház új előadásához, hanem azzal is, hogy olyan témákat pendítenek meg, amelyek ismerősek, de Nyilas Márta mégis egy másfajta attitűddel nyúl hozzájuk.

NYILAS MÁRTA: Kék kezek – 2024
olaj, vászon 110 × 140 cm

NYILAS MÁRTA: Pécsi Piéta – 2020
olaj, vászon 75 × 105 cm